

**DRUŠTVO ZA RAZVOJ
SLOVENSKEGA PODEŽELJA**

6. SPP SLOVENSKI SLOVENIAN
PODEŽELSKI RURAL
PARLAMENT PARLIAMENT

Storitve
na podeželju

Konflikti
na podeželju

Turizem
na podeželju

Stanovanjska
problematika
na podeželju

Podeželski mozaiki:

GORIŠKA

Podeželski mozaiki: Goriška

Zbirka Podeželski mozaiki

Od oktobra do novembra 2025 so na Gorenjskem, Goriškem, v Jugovzhodni Sloveniji, na Koroškem, v Osrednji Sloveniji, Podravju, Pomurju, na Primorskem in Notranjskem ter v Savinjski in Zasavju potekala regijska srečanja. Na njih so deležniki razpravljali o priložnostih in izzivih podeželja v svojih lokalnih okoljih. Pregled stanja na posameznem območju in ugotovitve posvetov smo strnili v zbirko, ki jo sestavlja devet regijskih mozaikov.

© 2026, Društvo za razvoj slovenskega podeželja

Uredila: Špela Stanonik

Pri zasnovi in izvedbi regijskega srečanja so sodelovali: mag. Tomaž Cunder; prof. dr. Irma Potočnik Slavič, Filozofska fakulteta v Ljubljani, Oddelek za geografijo; izr. prof. dr. Marko Koščak, Fakulteta za turizem Univerze v Mariboru; Pina Klara Petrovič Jesenovec, Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani; dr. Boštjan Kerbler, Urbanistični inštitut Republike Slovenije; Andrej Udovč, Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani; Melita Mavrič, RRA ROD Ajdovščina; Živa Marinko, LAS s CILjem; Jožica Lazar, ICRA d.o.o. Idrija; Meta Pajer, RRA Posoški razvojni center - LAS Dolina Soče; Jožko Vončina, RRA Posoški razvojni center - LAS Dolina Soče; Tjaša Gulje, RRA Severne Primorske; Simon Škovr, RRA Posoški razvojni center; Tina Novak Samec, LAS V objemu sonca

Vsebinska zasnova: Vesna Erhart

Fotografije: Jasmina Putnik, Bojan Tavčar, Jošt Gantar, Miro Kristan, Žiga Koren, Mitja Sodja, arhiv LAS dolina Soče, Milko Lesjak

Kartografija: Nejc Bobovnik, Tim Gregorčič, Miha Brvar

Zasnova infografike: Miha Brvar, Monja Šebela Blatnik, Manja Jakopič

Jezikovni pregled: Poučevanje in inštruiranje, Irena Hodnik s.p.

Oblikovanje, prelom in priprava za tisk: JAdesign – Alenka Planinc Kuhar s.p.

Izdajatelj: Društvo za razvoj slovenskega podeželja

Leto izida: Dol pri Ljubljani, 2026

Izdaja: 1. izdaja

Format spletne izdaje: PDF

Spletna lokacija: <http://www.drustvo-podezelje.si/>

Pripravo podeželskih mozaikov sta finančno podprla Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter HUD sklad Univerze v Ljubljani.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 300780803

ISBN 978-961-97609-2-5 (PDF)

»Podeželje ima velik potencial, ki ga lahko z razvojem dostopnega bivanja in boljše infrastrukture, uspešno izkoristimo za prihodnost mladih.«

»Zmanjšana aktivnost prebivalcev v lokalni skupnosti in pomanjkanje lokalnih pobudnikov razvoja, ki bi delovali kot t. i. lokalni »generatorji«, zavirata razvoj lokalne skupnosti ter zmanjšujeta možnosti za trajnostni razvoj in ponovno oživitev vaškega okolja.«

»Krepitev vključevanja lokalne skupnosti z učinkovito komunikacijo med institucijami in lokalnimi akterji bi prispevala k večjemu zaupanju ter spodbudila razvoj lokalnega okolja.«

»Prebivalci se vse bolj zavedajo vrednosti svojega prostora in pomena podeželja kot kulturne dediščine in zelene oaze, kar se kaže v vse močnejši podpori domačih ponudnikov, pri čemer imajo pomembno vlogo tudi projekti LAS, ki spodbujajo povezovanje, razvoj in trajnostne pobude.«

»Zaradi razdrobljene lastninske strukture se podeželje pogosto sooča s pomanjkanjem nadzora in koordinacije pri upravljanju, kar vodi v konflikte in nepravilno obremenitev okolja ali lastnikov. Dodatno obremenitev prinesejo na podeželje tudi dnevni obiskovalci, ki ne razumejo pomena lastnine in meja zemljišč.«

»Podeželska območja so brez trajnostnega upravljanja naravnih virov ranljiva, kar ogroža tako socialno kot tudi ekonomsko blaginjo.«

Vloga Društva za razvoj slovenskega podeželja pri razvoju podeželja

ROMAN MEDVED

Društvo za razvoj slovenskega podeželja že več kot dve desetletji pomembno soustvarja prostor sodelovanja, povezovanja in skupnega razmisleka o prihodnosti slovenskega podeželja. Nastalo je iz potrebe po močnejšem glasu ljudi in organizacij, ki živijo in delujejo na podeželju, ter iz zavedanja, da razvoj ne nastaja sam od sebe, temveč je rezultat usklajenega dela, znanja in vizije. V tem času je društvo preraslo v prepoznavno nacionalno mrežo, ki povezuje lokalne akcijske skupine, strokovnjake, institucije in posameznike, ki jim je skupen cilj trajnosten in uravnotežen razvoj podeželskih območij. Vloga društva presega zgolj povezovanje, saj deluje kot most med lokalnim okoljem in državnimi ter evropskimi politikami. S prenosom znanja, izmenjavo dobrih praks ter aktivnim sodelovanjem pri oblikovanju razvojnih usmeritev prispeva k temu, da glas podeželja ostaja slišan in upoštevan. Pomemben del delovanja predstavlja tudi organizacija strokovnih dogodkov, izobraževanj in razprav, kjer se srečujejo različni pogledi in izkušnje, kar pogloblja razumevanje razvojnih izzivov in odpira nove priložnosti za sodelovanje. Slovenski podeželski parlament je eden ključnih izrazov tega poslanstva. V okviru že 6. slovenskega podeželskega parlamenta smo in bomo skupaj z lokalnimi deležniki odpirali ključna vprašanja razvoja podeželja, izmenjevali izkušnje ter iskali rešitve za izzive, ki so skupni različnim podeželskim okoljem. Ob pogledu na prehojeno pot je jasno, da je društvo pomembno prispevalo k večji povezanosti, prepoznavnosti in razvojnemu napredku slovenskega podeželja. Hkrati pa ostajamo usmerjeni v prihodnost, kjer bodo izzivi zahtevali še več inovativnosti, prilagodljivosti in poguma, predvsem pa ohranjanje skupnega cilja – živahnega, odpornega in vključujočega slovenskega podeželja.

Spoštovani!

Namen podeželskih parlamentov je krepiti glas podeželskih skupnosti ter jim omogočiti učinkovitejše sodelovanje pri reševanju izzivov lokalnega okolja in oblikovanju razvojnih usmeritev. Podeželski parlamenti predstavljajo prostor povezovanja javnega, zasebnega in civilnega sektorja ter spodbujajo sodelovanje za trajnostni razvoj. Šesti slovenski podeželski parlament je rezultat večletnih priprav in devetih regijskih srečanj v letu 2025, ki so zbrala predloge, izzive in potrebe lokalnih okolij ter jih prenesla v nacionalno razpravo kot podlago za skupne, utemeljene rešitve razvoja podeželja. Obravnavan je bil širok nabor izzivov, od lokalne samooskrbe, konfliktov na podeželju, storitev, stanovanjske problematike, demografije, vloge mladih in žensk, do turizma in kulturne dediščine. Pomembno vlogo pri tem imajo lokalne akcijske skupine (LAS-i) kot raznolike podeželske mreže, ki povezujejo več kot 2300 članov in že desetletje izvajajo razvoj, ki ga vodi skupnost (LEADER/CLLD), ter naslavlajo ključne izzive in potencialne podeželja. Pod okriljem Društva za razvoj slovenskega podeželja, ob sodelovanju vseh LAS-ov, raziskovalcev, stroke in lokalnih skupnosti, vam je uspelo povezati raznolike deležnike. Lokalnim prebivalcem, kmetom, podjetnikom in društvom ste omogočili izmenjavo mnenj, znanj ter predstavitev svojih potreb, s čimer parlament krepi odprt dialog med prebivalci in odločevalci ter spodbuja občutek soustvarjanja razvojnih politik. Generacijska prenova postaja ključni strateški izziv za zagotavljanje dolgoročne konkurenčnosti, prehranske varnosti in vitalnosti podeželja, izzivi pa so vedno bolj več sektorski, kar zahteva tesno usklajenost različnih politik ter iskanje sinergij. Zato Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano podpira slovenski podeželski parlament kot pomembno platformo, ki združuje različne glasove s terena, povezuje sektorje ter omogoča oblikovanje premišljenih predlogov za razvojne politike, ki so bolj pravične, izvedljive in odporne na prihodnje izzive.

Ljubljana, junij 2026

Mateja Čalušič

ministrica za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Kako so nastajali podeželski mozaiki?

IRMA POTOČNIK SLAVIČ IN TOMAŽ CUNDER

Potrebe zahtevajo javno komunikacijo. Prebivalci podeželja, razvojniki in odločevalci ter raziskovalci soglašajo, da se sodobno slovensko podeželje sooča s čedalje večjo dvojnostjo:

- na eni strani z intenzivnimi in zgoščenimi pritiski na dostopnem podeželju, z novimi okoliščinami, ki jih prinašajo digitalizacija, deglobalizacija, prebivalstvena in socialna preobrazba, s privlačnostmi, ki generirajo povečano povpraševanje po podeželskih virih ter
- na drugi strani s procesi in učinki odseljevanja, manjše gospodarske moči, pospešenega staranja prebivalstva, izgubljanja osnovnih storitev in posledično povečano neprivlačnostjo podeželja.

V takšnih razmerah se nakazuje potreba po javni komunikaciji med akterji, prepoznanimi deležniki, raziskovalci in zainteresiranimi javnostmi, kar je možno udeležati s t. im. podeželskimi parlamenti. Tako smo skupaj razmišljali o krovnih tematikah (prebivalstvene in socialne spremembe), razpravljali v vključujočih fokusnih skupinah (kaj, kdo, kje, kako, zakaj), o formatu (najprej regijska srečanja, da prepoznamo dejanske potrebe na »terenu«, nato nacionalno srečanje) in ciljih.

Od dogodka k procesu. Ko smo novembra 2024 razmišljali, kakšen naj bo 6. Slovenski podeželski parlament, se je iz možganske nevihte članov Društva za razvoj slovenskega podeželja v Domu na Svetini razvila pomembna odločitev: naš cilj ne bo le izvedba enkratnega dogodka. Priprava na 6. Slovenski podeželski parlament je zato zasnovana kot razvojni proces, temelječ na pristopu od spodaj navzgor, saj s celovitim in mrežnim vključevanjem relevantnih deležnikov in akterjev v lokalnih in regionalnih podeželskih okoljih in skupnostih, sooblikujemo inovativen, ciljno naravnan, medgeneracijsko usklajen trajnostni razvoj slovenskega podeželja. V organizacijskem smislu smo se naslonili na mrežo lokalnih akcijskih skupin, ki so se povezale v devet »regij«. Le-te so skupaj prepoznale 3-4 fokusne tematike, določile format dogodka (uvodni razmislek in poldnevna delavnica z več tematskimi omizji) in izpostavile regionalne poudarke pri izbranih tematikah.

Skupaj zmoremo. Zaradi čedalje večjih razvojnih neskladij na podeželju, ki jih hkrati vzrokujejo in tudi generirajo prebivalstvene in socialne spremembe, zaznavamo zmanjšano participacijo prebivalcev podeželja in javno izraženo nemoč podeželanov. S procesom participativnega podeželskega parlamenta želimo okrepiti komunikacijo med akterji in deležniki na podeželju, razvojniki na podeželju, oblikovalci politik in odločevalci ter raziskovalci podeželja (tudi s pomočjo HUD sklada Univerze v Ljubljani: le-ta podpira projekte, ki rešujejo pereče družbene izzive, in

potekajo v sodelovanju s ciljnimi skupinami in drugimi neakadetskimi deležniki). Tako smo skupaj sooblikovali angažiran, ciljno usmerjen in vključujoč proces, ki je preko devetih regijskih srečanj potekal od marca do novembra 2025, ter se nadaljuje z aktivnostmi, ki bodo rezultirale v 6. Slovenski podeželski parlament (junija 2026) in se bo nadgrajeval tudi v prihodnje.

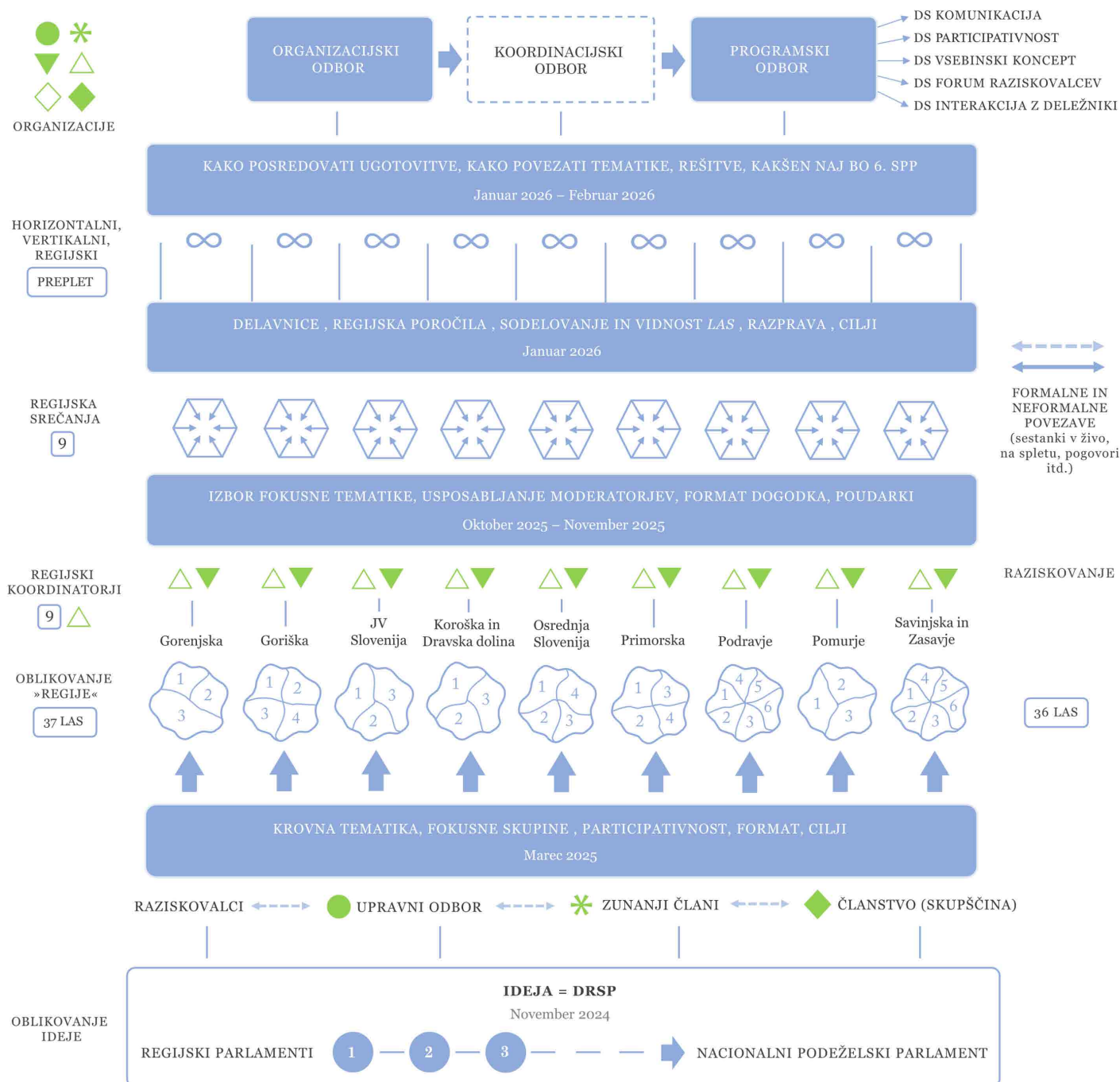
Medsebojno opolnomočenje. Dodana vrednost vključujočega razvojnega procesa je v dejstvu, da (ne)formalno omogočamo več vrst učenja, ki pripomorejo k večjemu družbenemu učinku našega razvojnega prizadevanja. Raznovrstni deležniki in akterji, projektni partnerji, lokalni prebivalci, raziskovalci ipd. so z aktivnim učenjem kontinuirano vključeni v proces. Različne aktivnosti spodbujajo vzajemno učenje med udeleženci, z aktivnim vključevanjem ustanov pa tudi organizacijsko učenje kot proces ustvarjanja, ohranjanja in prenosa znanja znotraj organizacije, pa tudi izven organizacije v povezavi z njenimi funkcijami in načinom dela. Podeželska območja (skupaj z akterji, aktivnostmi in ustanovami) na lokalni in regionalni ravni sodelujejo pri izkustvenem učenju kot procesu učenja skozi izkušnjo, ki ga lahko v procesu 6. Slovenskega podeželskega parlamenta opredelimo kot »učenje z razmišljanjem o delovanju«. Vsi, ki so bili vključeni v procese učenja, so se udeležili usposabljanja, kontinuirano so potekali pogovori med regijskimi koordinatorji in raziskovalci. Otipljivi rezultati so: delavnice, regijska srečanja, povečana vidnost in sodelovanje med lokalnimi akcijskimi skupinami, udeleženci so se aktivno vključili v razprave, artikulirali so razvojne cilje, h katerim stremijo.

Podeželska mreža. V procesu priprave na 6. Slovenski podeželski parlament smo prepoznavali, komunicirali in ozaveščali o inovativnih in primernih rešitvah za prepoznane probleme in ovire slovenskega podeželja. Sledil je naslednji sklop vprašanj: kako posredovati ugotovitve, kako povezati tematike, katere rešitve so primerne za raznolika podeželska območja in skupnosti, kakšen naj bo slovenski podeželski parlament? V procesu priprave smo prepoznali številne posameznike in organizacije, ki jih povezuje organizacijski in programski odbor koordinirano vključujeta v naslednjo fazo, tj. dvodnevno srečanje v Ilirski Bistrici.

Pričujoči **podeželski mozaiki** so hkrati osebna izkaznica, zgoščen čebelnjak predstav, želja, idej, potreb in ciljev podeželskih »regij« v Sloveniji. Bogato gradivo je s pristopom od spodaj navzgor oblikovala raznolika podeželska mreža, ki je v razvojnem procesu sodelovala, se medsebojno učila in opolnomočila. Na ta način javno komunicira z akterji in deležniki, pripravljalci politik in odločevalci, razvojniki in raziskovalci ter drugimi zainteresiranimi javnostmi na podeželju in v celotni slovenski družbi.

PROCES PRIPRAVE NA SLOVENSKI PODEŽELSKI PARLAMENT

Zasnova: Irma Potočnik Slavič; Izdelava: Manja Šebela Blatnik; Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Goriška

Spoštovani,

v imenu Severno Primorske (Goriške) razvojne regije vas z zadovoljstvom nagovarjam ob izdaji knjižice, ki povezuje našo raznoliko pokrajino od Alp do Krasa, od Soče do Vipavske doline in Goriških Brd, s stičiščem kultur in čezmejnih priložnosti med Novo Gorico in Gorico. Goriška regija je prostor izjemnih naravnih danosti, podjetnosti in ustvarjalnosti. Posebnost podeželja je predvsem razpršena poselitev, močna identiteta krajev, obmejna lega, bogata kulturna in tehniška dediščina (tudi z dediščino Idrije) ter živahno društveno življenje. Hkrati se soočamo s številnimi izzivi, kot so staranje prebivalstva, odseljevanje mladih, slabša dostopnosti do storitev in zaraščanje kmetijske krajine. Teh izzivov se lotevamo z boljšo povezanostjo, digitalizacijo in okrepljenim sodelovanjem med občinami, gospodarstvom, kmetijstvom in civilno družbo. Priložnosti našega podeželja so jasne: zeleni prehod in krožno gospodarstvo, trajnostni turizem skozi vse leto, kakovostna lokalna hrana in kratke dobavne verige, pametne vasi in digitalne storitve, obnovljivi viri energije ter skrb za vodo in biotsko raznovrstnost. Čezmejno sodelovanje, ki ga krepi tudi naslov Evropske prestolnice kulture GO! 2025, odpira nove poti za inovacije, ustvarjalne industrije in internacionalizacijo. Z združenimi močmi in sodelovanjem med ključnimi deležniki bomo krepili kakovost življenja, delovna mesta in privlačnost regije. Naše vodilo ostaja: povezovati ljudi, kraje in ideje, da Goriška ostane prostor priložnosti za vse generacije.

Simon Škvor

direktor RRA Posoškega razvojnega centra

O podeželskih parlamentih

GORAN ŠOSTER

Prva pobuda za organizacijo podeželskega parlamenta je bila podana leta 1989 na Švedskem. Uspešna praksa spodbujanja revitalizacije podeželja se je po letu 2000 razširila v Estonijo in Finsko, v naslednjem desetletju pa še v države srednje Evrope in naprej. Do danes se je tovrsten način organizirane razprave o izzivih podeželja razširil v skoraj 20 evropskih držav. Slovenci smo se pridružili iniciativi podeželskih parlamentov leta 2011, ob 20. obletnici osamosvojitve. Doslej smo v Sloveniji izvedli 5 podeželskih parlamentov v obliki dvodnevni srečanj različnih interesnih skupin, organizacij in posameznikov. O pomembnosti zborovanj v obliki podeželskih parlamentov priča številčnost in raznolikost udeležencev, med katerimi so vsakič tudi ministri, poslanci, univerzitetni profesorji, voditelji uglednih organizacij in združenj, nemalokrat tudi predsedniki držav.

Številne stanovske organizacije in združenja si prizadevajo vplivati na oblikovanje politik. V Evropi je to pomembno zlasti v prehodih med programskimi obdobji. Medtem ko stanovska združenja odločno branijo kmečke in naravovarstvene interese, se preko podeželskih parlamentov vključujejo v razpravo tudi drugi zagovorniki, ki si prizadevajo k celostnemu razvoju podeželja. Združeni lahko dosežejo veliko več kot z razdrobljenim, nepovezanim delovanjem. V zadnjem desetletju postajajo lokalne akcijske skupine, ki delujejo v programu razvoja podeželja LEADER, pomemben nosilec pobud za celostni razvoj podeželja. Podeželski parlamenti ponujajo prostor za združevanje tovrstnih pobud na zborovanjih z izrazitim političnim, vendar nestranskim motivom v prizadevanju za skupne cilje. Zaradi vključevanja širokega kroga ljudi in organizacij so podeželski parlamenti postali pomemben socialni partner nekaterim institucijam na nacionalni ravni in ravni Evropske Unije. Na dnevni red uvrščajo vsa aktualna vprašanja, ki so pomembna za prebivalce podeželja. Razprave v okviru podeželskih parlamentov pogosto prinašajo odgovore na aktualna vprašanja in predlagajo dolgoročne usmeritve za razvoj podeželja.

Družbeni procesi, ki se odvijajo med organizacijo podeželskih parlamentov, so blaga oblika družbenega boja, vendar brez izrazitih protagonistov. Podeželski parlamenti združujejo predstavnike različnih družbenih skupin – od malih kmetov, intelektualcev in prebivalcev podeželskih območij do delavcev, podjetnikov, mladih, odraslih in starejših. Posamezne vloge in interesi se prepletajo, medtem ko se pogledi različnih družbenih skupin pogosto razlikujejo in so nemalokrat tudi konfliktni. Ob soočanju različnih pogledov na podeželje se konflikti blažijo, odločevalcem pa se ponujajo konstruktivnejši načini njihovega razreševanja. Popolnega soglasja seveda ni možno doseči pri vseh odprtih vprašanjih, zato se je treba zavedati, da gre za dolgotrajen proces. Podeželski parlamenti predstavljajo inovativen način oblikovanja širšega soglasja o politikah razvoja podeželja na nacionalni in evropski ravni ter krepijo glas civilne družbe v prizadevanjih za trajnostni in celostni razvoj podeželja. Nimajo enotne oblike – razlikujejo se po

številčnosti, pogostosti, trajanju in organizacijskih pristopih, njihove vsebine pa ostajajo večinoma podobne. Razprave v okviru podeželskih parlamentov pogosto ponudijo odgovore na odprta vprašanja in rešitve nekaterih problemov.

V večini primerov potekajo podeželski parlamenti dva ali tri dni v obliki zborovanj. Na njih se zberejo zainteresirani posamezniki, predstavniki različnih interesnih skupin in ugledni politiki, vse pogosteje tudi raziskovalci, ki se ukvarjajo s podeželjem. V podeželskih parlamentih se odraža narava organizacij, ki dajejo pobudo za tovrstna zborovanja. V njih se zbirajo ljudje iz podeželja ne glede na versko, politično ali razredno pripadnost. Zahteve podeželskih parlamentov presegajo ozke interese kmečkih sindikatov in različnih regionalnih, nacionalnih in evropskih kmečkih združenj. Bolj kot razredno ali stanovsko pozicioniranje prevladuje zastopanje teritorialnih interesov, ki se odzivajo na izzive globalne družbe. Podeželske mreže in pobudniki podeželskih parlamentov predstavljajo pomemben del novih družbenih gibanj, ki postajajo vse bolj prisotna tako v podeželskih kot v urbanih okoljih. Tudi vse pogostejše spontane civilne iniciative in pobude, organizirane v mreže, si prizadevajo za interese podeželja. Podeželski parlamenti postajajo prostor za izražanje teh pobud na zborovanjih z izrazitim političnim motivom, katerih cilj je vplivanje na izboljšanje pogojev za življenje in delo na podeželju. Sporočila zborovanj segajo preko medijev na oblikovanje javnega mnenja, preko deklaracij in resolucij pa trkajo na vrata državnih institucij. Podeželski parlamenti opozarjajo na ključne izzive lokalnih območij in prispevajo k njihovem razreševanju po načelu »od spodaj – navzgor«, ki poteka od lokalne preko regionalne in nacionalne do evropski ravni odločanja.

Prebivalstvene in socialne spremembe na podeželju

TOMAŽ CUNDER

V zadnjih desetletjih se podeželje v regiji Goriška, podobno kot druga podeželska območja v Sloveniji, sooča z intenzivnimi prebivalstvenimi in socialnimi spremembami. Hitre strukturne, tehnološke in ekonomske spremembe, še posebej v obdobju po vstopu Slovenije v EU, so povzročile, da se je pomen dveh prostorsko najbolj izpostavljenih gospodarskih dejavnosti na podeželju - kmetijstva in gozdarstva - pomembno spremenil. Današnja podoba slovenskega podeželja se je tako po zunanji podobi kot tudi po notranji strukturi spremenila in je že dolgo ni možno primerjati z nekdanjo arhaično pretežno agrarno pokrajino. Socialna in predvsem zaposlitvena razslojenost prebivalstva se je izrazito povečala in se odraža v konstantnem zmanjševanju števila in deleža kmečkega prebivalstva in vedno večji prevladi nekmečkega prebivalstva v podeželskem prostoru.

Z regionalnega vidika je za slovensko podeželje značilno, da se dinamika prebivalstvenih in socialnih sprememb zelo razlikuje po posameznih območjih. Na različno dinamiko vplivajo tako hitrost in vztrajnost procesov prestrukturiranja kot tudi njihova celovitost in soodvisnost. Goriška regija v tem pogledu ne predstavlja nobene izjeme, glede na posamezne prebivalstvene in socialne kazalnike pa pogosto tudi pomembno odstopa od povprečij drugih regij in slovenskega povprečja.

Geografske značilnosti regije Goriška

Območje regije Goriška, v okviru katere je bilo organizirano in izvedeno regionalno srečanje, se glede na uradno opredelitev, objavljeno v Regionalnem razvojnem programu Severne Primorske (Goriške) razvojne regije 2021–2027 (Posoški razvojni center, 2022), teritorialno in površinsko v celoti ne ujema s statistično regijo. Območje štirih Lokalnih akcijskih skupin (LAS V objemu sonca, LAS Dolina Soče, LAS S CILjem in LAS Vipavska dolina) namreč zajema tudi občino Logatec, ki pa formalno spada v Osrednjeslovensko statistično regijo. Z 2.499 km² oziroma 12,3 % površine države spada regija Goriška (oziroma območje štirinajstih na srečanju udeležениh občin) med večje teritorialne enote v Sloveniji.

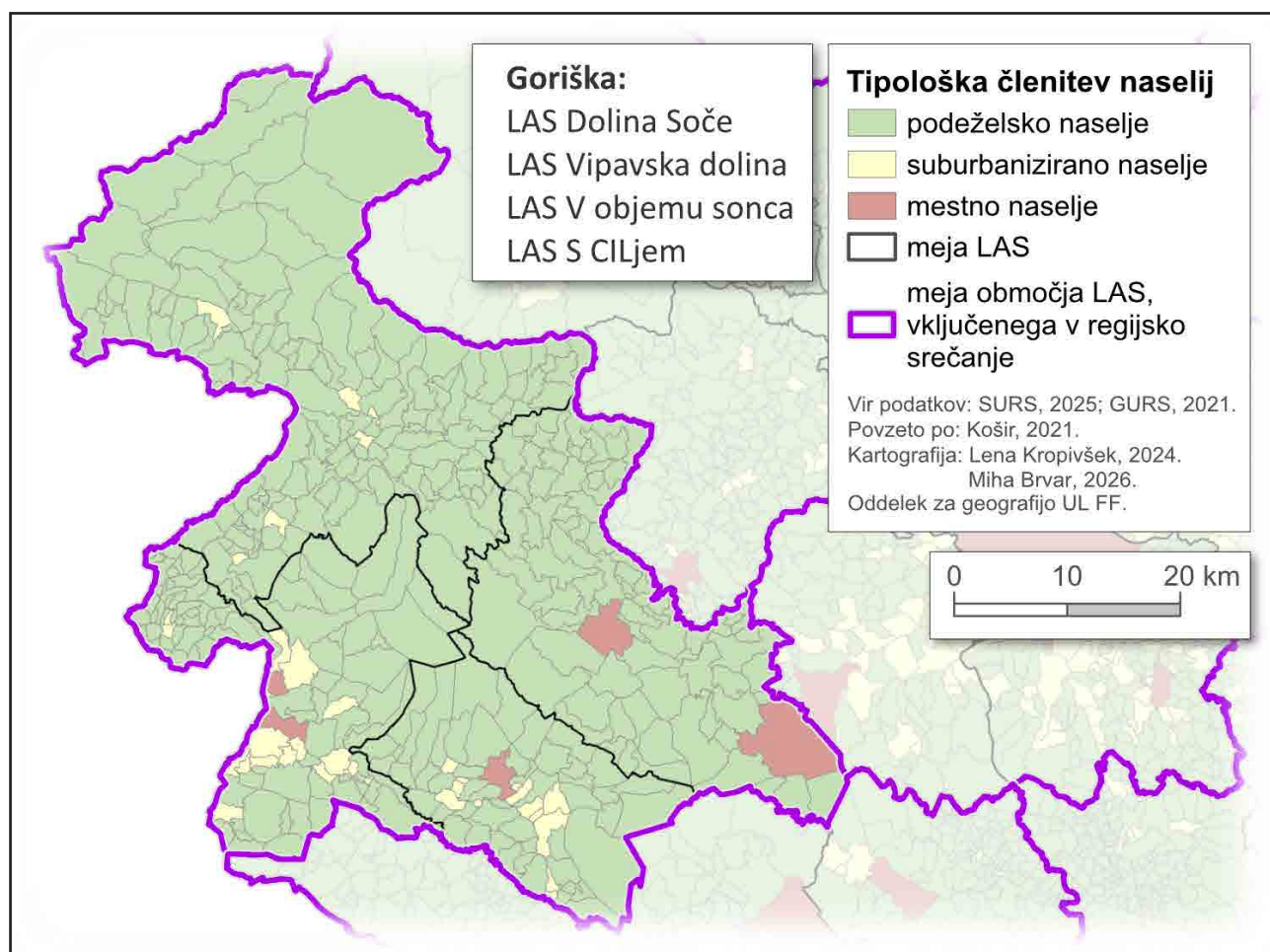
Goriška regija leži na zahodnem robu Slovenije, ob meji z Italijo, na prehodu med alpskim in sredozemskim svetom. Specifična lega na prehodu med dvema pokrajinskima tipoma se odraža v izjemni krajinski raznolikosti ter biotski raznovrstnosti. Glede na naravne in družbeno geografske značilnosti jo lahko razdelimo na štiri subregije: Zgornje Posočje, Idrijsko-Cerkljansko subregijo, Goriško subregijo in zgornjo Vipavsko dolino.

Regija Goriška spada med bolj gozdnata območja v Sloveniji, saj gozdovi prekrivajo več kot 2/3 vsega njenega ozemlja. Kmetijska zemljišča zavzemajo 31.000 ha, od tega je skoraj 75 % vseh površin travinja (travnikov in pašnikov). Struktura rabe kmetijskih zemljišč in velik delež območij z omejenimi dejavniki za kmetijsko pridelavo pogojujeta živinorejo kot vodilno kmetijsko panogo. Izjemo predstavljajo območja Vipavske doline, Goriškega polja in Goriških Brd, kjer naravni pogoji omogočajo tudi intenzivno rastlinsko pridelavo, še posebej pomembno mesto v strukturi kmetijske pridelave imata v teh območjih vinogradništvo in sadjarstvo.

Območja Nature 2000 predstavljajo 49 % celotnega ozemlja. Največji delež zavarovanih območij zavzema primorski del Triglavskega narodnega parka (TNP), katerega površina v občinah Bovec, Kobarid in Tolmin znaša 35.440 ha. Krajinski parki (južni in zahodni obronki Nanosa, južni obronki Trnovskega gozda in Zgornja Idrijca) skupaj zavzemajo skoraj 12.000 ha. Regija je z avtocestno povezavo med Razdrtim in Novo Gorico dobro povezana z osrednjo Slovenijo, znotraj regije pa je prometna povezava slabša, predvsem v smeri Zgornjega Posočja in Idrijsko-Cerkljanskega hribovja.

Po klasifikaciji OECD, ki opredeljuje podeželje na osnovi gostote poselitve, se Goriška uvršča med zmerno podeželske regije. Z vidika usmerjanja razvoja podeželja se v okviru pobude LEADER/CLLD kot podeželsko območje obravnavajo vsa naselja z manj kot 10.000 prebivalci. V primeru Goriške regije se tako lahko aktivnosti pobude LEADER/CLLD izvajajo v vseh naseljih štirih LAS, razen v Novi Gorici in Logatcu.

Slika 1: Predstavitev območja regije Goriška in tipološke členitve naselij.

Po podrobnejši tipološki členitvi na ravni naselij, ki upošteva več kriterijev (poleg gostote poselitve še indeks spreminjanja prebivalstva, delež kmečkega prebivalstva in stopnjo središčnosti naselij), je očitno, da tudi na območju regije Goriška prevladujejo podeželska naselja. Podobno kot v drugih slovenskih regijah je tudi v tej regiji prisoten stalen in razmeroma hiter proces spreminjanja dela podeželskih naselij v suburbanizirana. Kot je razvidno iz priloženega kartografskega prikaza, se tovrstno prestrukturiranje poleg manjših območij v Posočju predvsem intenzivno odvija v pretežno ravninskih območjih Vipavske doline in na Goriškem polju.

Prebivalstvene spremembe

Na območju regije Goriška je v letu 2025 živel nekaj več kot 133.000 prebivalcev ali 6,2 % vsega prebivalstva v Sloveniji. Medtem ko se je prebivalstvo v Sloveniji v obdobju 2008–2025 povečalo za dobrih 5 %, se je število prebivalstva v tej regiji povečalo za samo 428 ali za 0,3 %. Govorimo lahko o stagnaciji števila prebivalcev, če pa iz skupnega števila izločimo še občino Logatec, lahko zaključimo, da je statistična razvojna regija Severna Primorska v tem obdobju zabeležila celo negativno prebivalstveno rast. S prostorsko regionalnega vidika je značilno, da se število prebivalcev povečuje v ravninskem delu regije, predvsem ob vipavskem kraku avtocestnega križa, zmanjšuje pa v hribovskih, slabše dostopnih in oddaljenih območjih. Tako daleč najslabšo sliko izkazuje območje LAS Dolina Soče, kjer se je število prebivalcev v obravnavanem obdobju zmanjšalo za dobrih 10 %. Medtem ko je na območju LAS V objemu sonca, navkljub zmerni koncentraciji prebivalstva v mestnem naselju Nova Gorica, le stagniralo, pa je skoraj 7 % rast prebivalstva zabeležilo območje LAS Vipavska dolina.

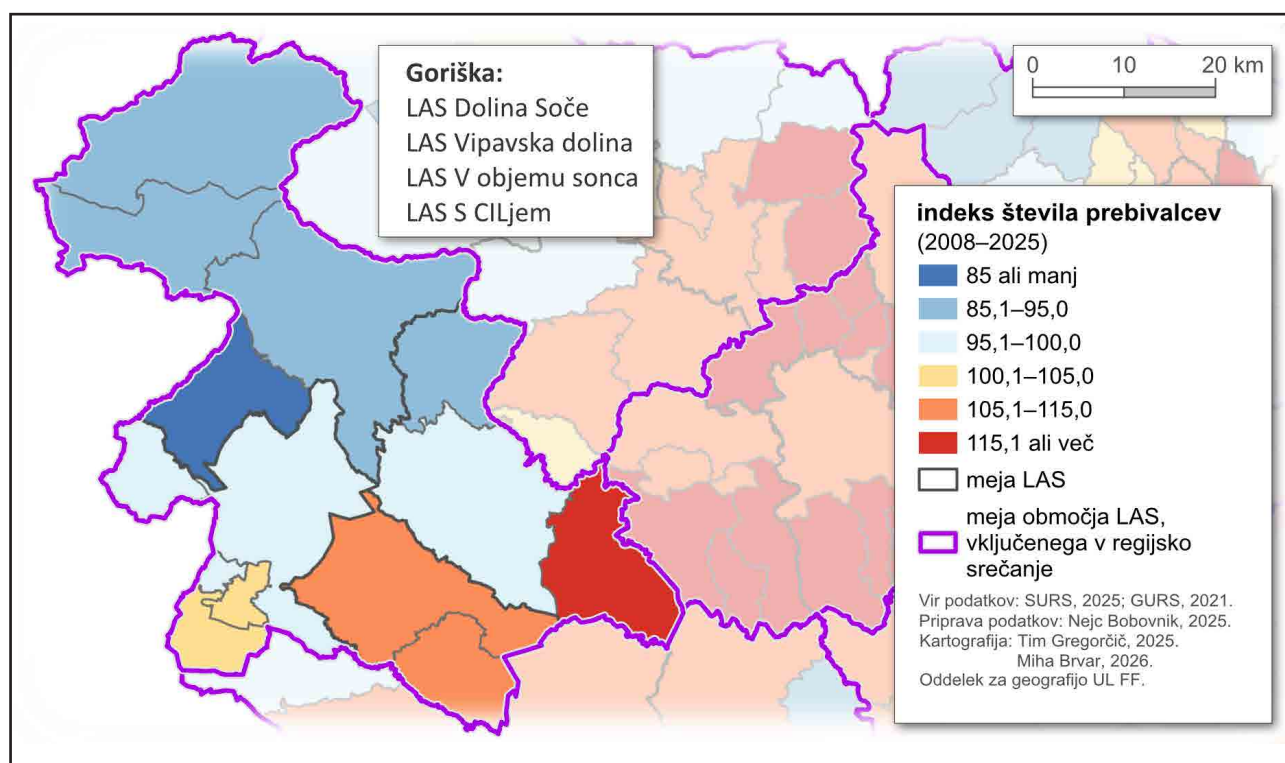
Preglednica 1: Regija Goriška - število prebivalcev v obdobju 2008–2025.

območje	leto 2025	leto 2008	indeks 2025/2008
LAS V objemu sonca	53.347	53.529	99,7
LAS Dolina Soče	22.883	25.679	89,1
LAS S CILjem	31.167	29.404	106,0
LAS Vipavska dolina	25.770	24.127	106,8
skupaj Goriška	133.167	132.739	100,3
skupaj Slovenija	2.130.850	2.025.866	105,2

Vir: SiStat, Izbrani podatki po občinah, preračuni T. Cunder, 2025.

Od skupno 14 občin, ki tvorijo območja omenjenih LAS, jih je v navedenem obdobju le dobra tretjina zabeležila pozitivno prebivalstveno rast. Največ, za več kot 20 %, je prebivalstvo poraslo v občini Logatec, sledijo ji občine Vipava in Ajdovščina z 8 oziroma 6 % rastjo. Nasprotno je kar devet občin zabeležilo stagnacijo oziroma upad števila prebivalstva. Zanimivo je, da med občine s stagnacijo prebivalstva spada tudi regijsko središče Nova Gorica. Med občine z najslabšimi trendi spadata občini Cerkno in Kanal, kjer je število prebivalcev nazadovalo za več kot 11 oziroma 15 %.

Slika 2: Regija Goriška - gibanje števila prebivalstva v obdobju 2008–2025 (po občinah).

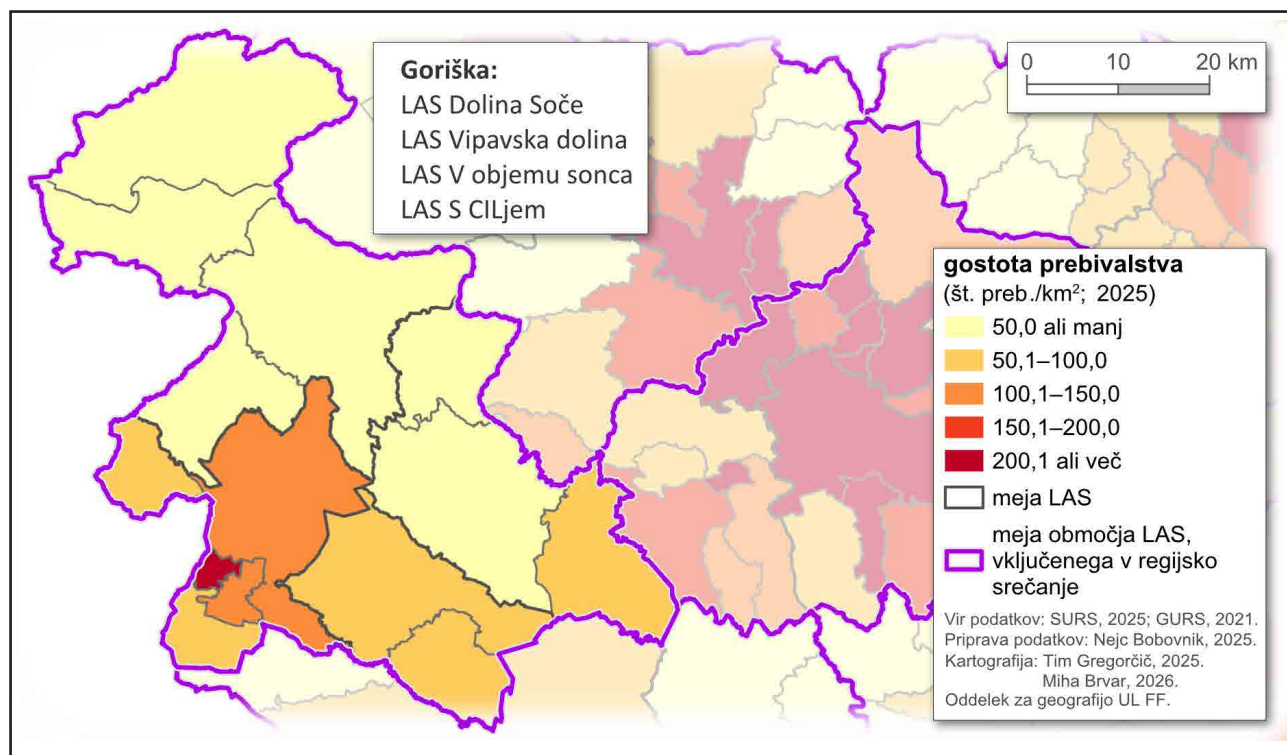
Gostota poselitve

S 105,1 prebivalca na km² sodi Slovenija sodi med redkeje poseljene evropske države. Za regijo Goriška je značilna še precej manjša gostota prebivalstva, saj na km² v povprečju živi le nekaj več kot 53 prebivalcev. Na ravni celotne regije je značilen izrazito neenakomeren poselitveni vzorec. Z nadpovprečno gostoto izstopa predvsem območje LAS V objemu sonca, kjer v povprečju živi 116 prebivalcev na km², kar je skoraj 100 prebivalcev več kot na območju najredkeje poseljenega območja LAS Dolina Soče.

Preglednica 2: Regija Goriška - povprečno število prebivalcev na km².

območje	leto 2025	leto 2008	indeks 2025/2008
LAS V objemu sonca	116,0	116,4	99,7
LAS Dolina Soče	21,0	23,6	89,1
LAS S CILjem	52,1	49,2	106,0
LAS Vipavska dolina	73,2	68,5	106,8
skupaj Goriška	53,3	53,1	100,3
skupaj Slovenija	105,1	99,9	105,2

Vir: SiStat, Izbrani podatki po občinah, preračuni T. Cunder, 2025.

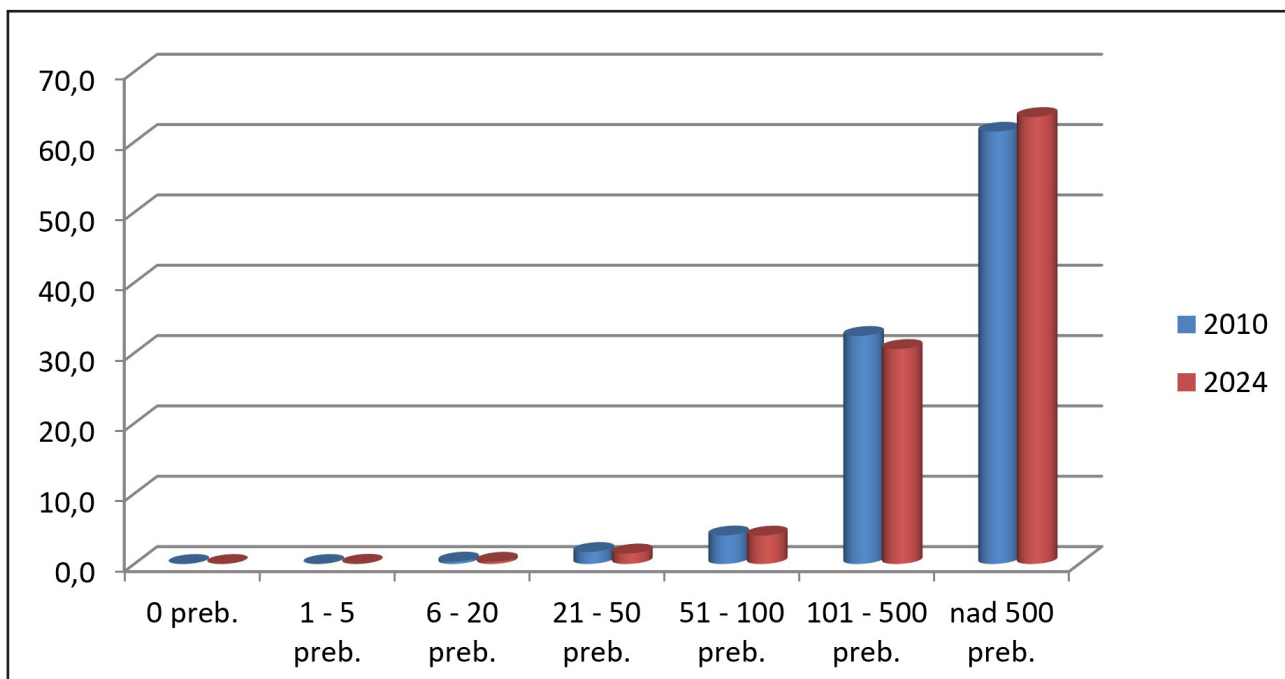
Slika 3: Regija Goriška - gostota poselitve (po občinah).

Še veliko večje so razlike v gostoti poselitve na ravni posameznih občin, kjer je še posebej očitna velika razlika med severnim in južnim delom regije. Z nadpovprečno gostoto izstopajo občine v osrednjem, ravninskem delu, predvsem občina Šempeter - Vrtojba (425 prebivalcev na km²). Sledita ji občini Renče - Vogrsko in Nova Gorica z 147 oziroma 114 prebivalci na km². Nasprotno pa se reliefno bolj razgibane občine v Posočju in v Idrijsko Cerkljanskem hribovju soočajo z veliko redkejšo poselitvijo, kjer število ne presega 50 prebivalcev na km². Tudi z vidika gostote poselitve na tem območju predstavlja izjemo občina Logatec, ki tudi sicer spada med občine z najhitrejšo prebivalstveno dinamiko v Sloveniji.

Značilnosti poselitve

V regiji Goriška je v okviru 14 občin 416 naselij. Tako kot v ostalih regijah, se tudi v tej regiji prebivalstveno najhitreje povečujejo naselja, k imajo več kot 500 prebivalcev. V tem velikostnem razredu namreč živi že več kot 60 % prebivalcev, še nadaljnjih 30 % pa v naseljih velikostnega razreda 101–500 prebivalcev. Strukturne spremembe so najbolj izrazite na suburbaniziranih območjih Mestne občine Nova Gorica, pa tudi na območjih drugih subregionalnih središč (Ajdovščina, Vipava, Idrija). Vsa manjša naselja se še naprej soočajo s sicer zmernim vendar stalnim zmanjševanjem števila prebivalstva.

Slika 4: Regija Goriška - delež prebivalstva (%), ki živi v določeni velikostni kategoriji naselij.

Starostna struktura

Staranje prebivalstva je hkrati dejstvo in proces, s katerim se sooča velika večina gospodarsko razvitih držav. Slovenija pri tem ni izjema, saj sodi v krog držav, kjer se prebivalstvo najhitreje stara. Regija Goriška v tem pogledu ne predstavlja nobene izjeme, saj je njena starostna struktura še precej slabša od starostne strukture v preostali Sloveniji. Povprečen prebivalec v regiji Goriška je za 1,1 leta starejši kot povprečen Slovenec, pri čemer je tudi proces staranja v regiji potekal veliko hitreje - za 1,3 odstotne točke. Kot je razvidno iz priloženega tabelarnega prikaza, so prisotna tudi velika odstopanja v povprečni starosti med posameznimi območji LAS. V povprečju najstarejši prebivalci živijo na območju LAS Dolina Soče, najmlajši pa na območju LAS Vipavska dolina.

Preglednica 3: Regija Goriška - povprečna starost prebivalstva.

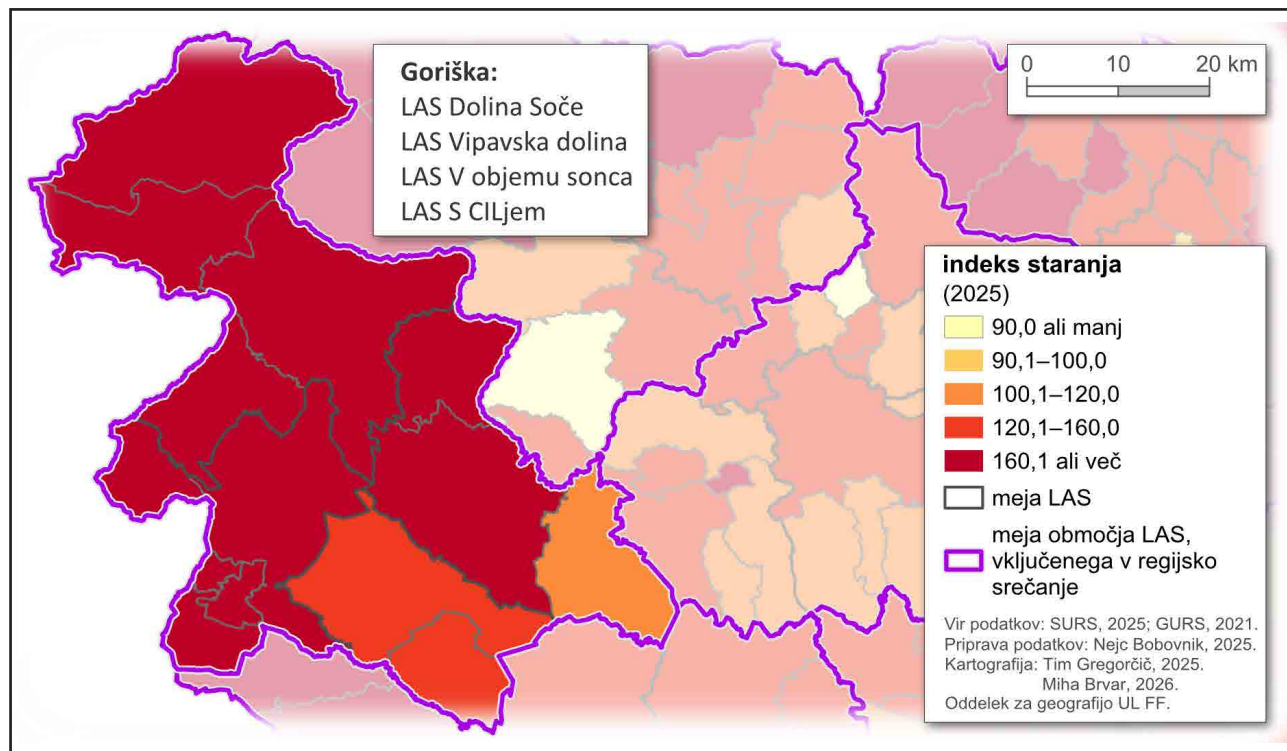
območje	leto 2025	leto 2008	indeks 2025/2008
LAS V objemu sonca	46,6	42,5	109,5
LAS Dolina Soče	47,6	43,1	110,5
LAS S CILjem	43,9	39,8	110,1
LAS Vipavska dolina	43,3	40,2	107,7
skupaj Goriška	45,5	41,6	109,3
skupaj Slovenija	44,4	41,1	108,0

Vir: SiStat, Izbrani podatki po občinah, preračuni T. Cunder, 2025.

Slabšanje starostne strukture prebivalstva se odraža tudi v drugih prebivalstvenih kazalnikih. Indeks staranja (razmerje med prebivalstvom, starim več kot 64 let, in prebivalstvom, starim manj kot 15 let) v regiji Goriška kaže na še slabšo in manj perspektivno prebivalstveno sliko. Kar 11 občin v severnem in zahodnem delu regije izkazuje indeks staranja večji od 160, od tega 4 občine

(Bovec, Tolmin, Kanal in Šempeter – Vrtojba) celo večjega od 200. Samo občine Ajdovščina in Vipava ter občina Logatec imajo nekoliko ugodnejše razmerje med mlajšo in starejšo starostno skupino prebivalstva.

Slika 5: Regija Goriška - indeks staranja prebivalstva (po občinah).

Posredni kazalec staranja prebivalstva je tudi koeficient starostne odvisnosti, ki prikazuje razmerje med številom starejših prebivalcev (nad 65 let) in številom delovno aktivnega prebivalstva med 15 in 64 letom. Vrednost kazalnika na ravni celotne regije Goriška izrazito odstopa od slovenskega povprečja. Značilno je tudi, da se ta kazalnik delovne vitalnosti prebivalstva kar precej razlikuje tudi med posameznimi območji LAS. Od povprečja predvsem odstopata območji LAS Dolina Soče in LAS V objemu sonca, kjer se je koeficient starostne odvisnosti v časovnem obdobju 2008–2025 hkrati tudi najbolj poslabšal.

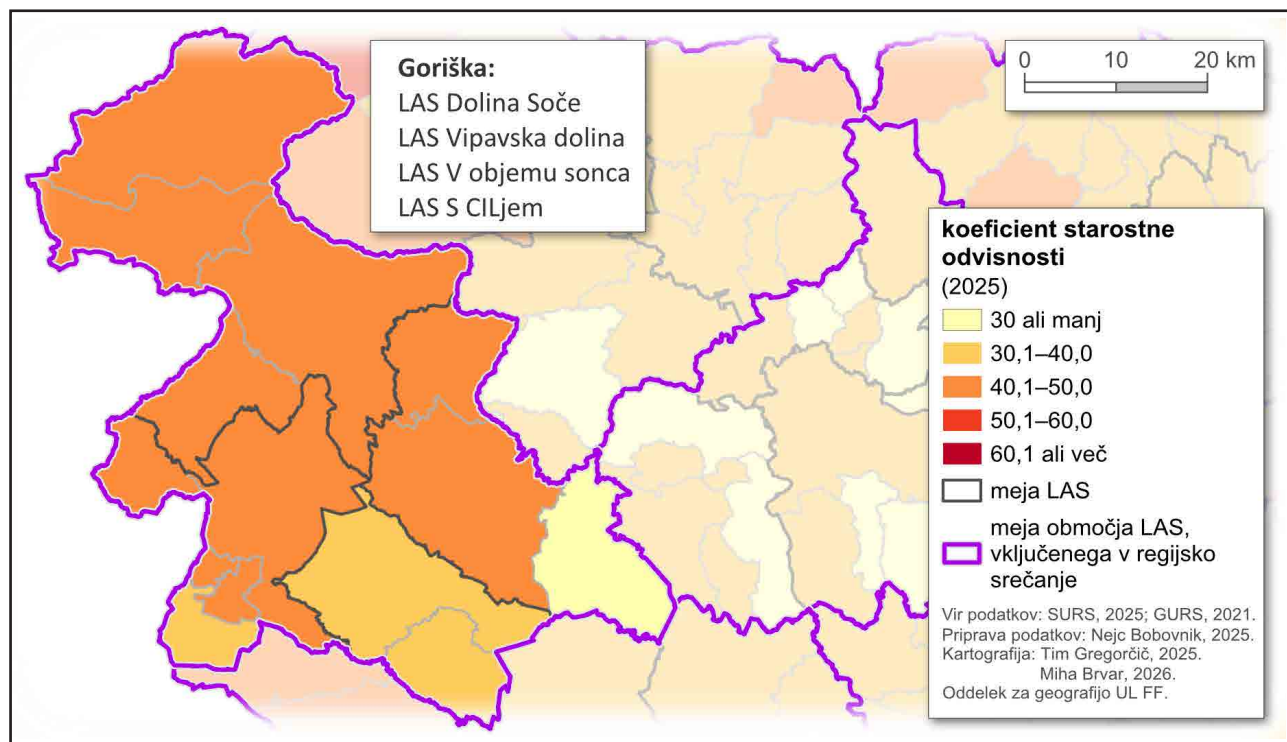
Preglednica 4: Regija Goriška - koeficient starostne odvisnosti.

območje	leto 2025	leto 2008	indeks 2025/2008
LAS V objemu sonca	42,4	26,0	162,8
LAS Dolina Soče	45,9	29,3	156,8
LAS S CILjem	34,7	22,4	154,9
LAS Vipavska dolina	34,5	23,5	147,0
skupaj Goriška	39,6	25,4	156,0
skupaj Slovenija	34,9	23,1	151,6

Vir: SiStat, Izbrani podatki po občinah, preračuni T. Cunder, 2025.

Med posameznimi občinami v regiji Goriška imata najslabše razmerje med starejšimi prebivalci in prebivalci v aktivni življenjski dobi občini Šempeter – Vrtojba (48,8) in Bovec (48,7) najboljše pa občine Miren – Kostanjevica (38,6), Vipava (35,5), Ajdovščina (34,2) in Logatec (27,8).

Slika 6: Regija Goriška - koeficient starostne odvisnosti (po občinah).

Selitve prebivalstva

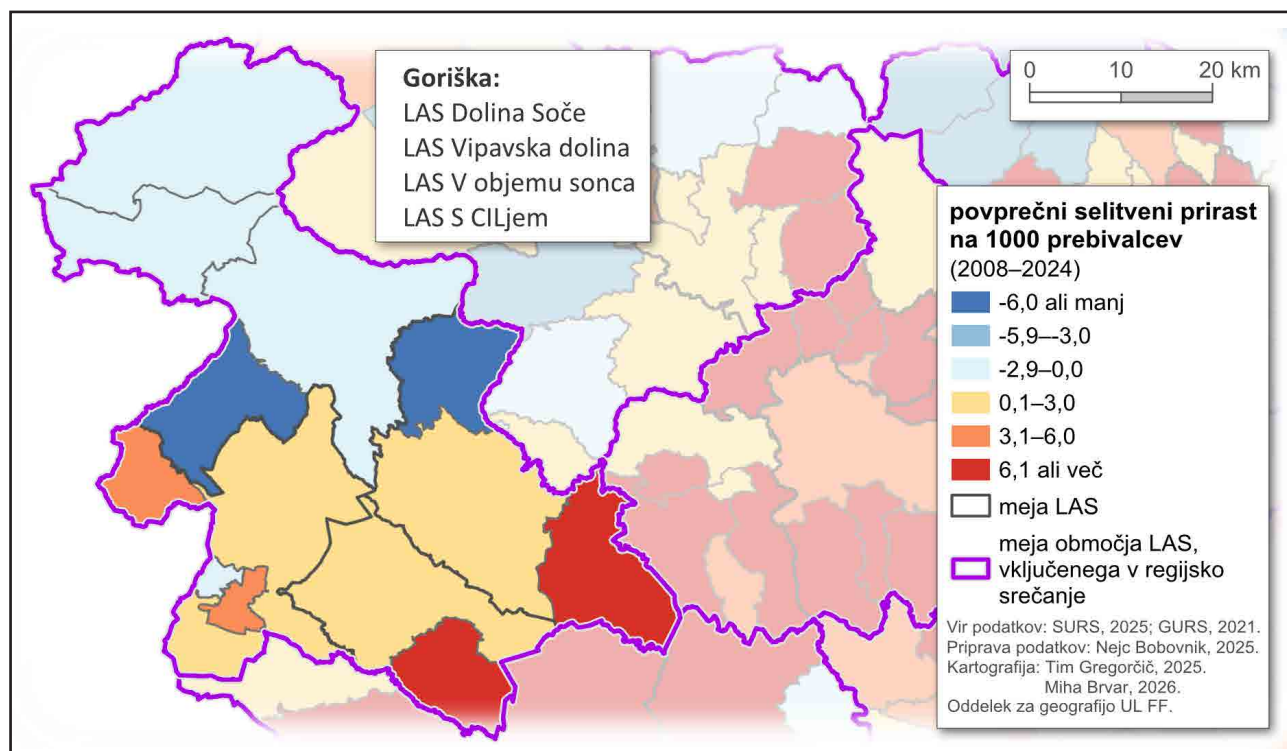
Slovenija sodi med države, v katerih se število prebivalcev že dolgo ne povečuje več zaradi naravnega prirasta, temveč predvsem zaradi priseljevanja. V letu 2025 je bil selitveni prirast na območju regije Goriška precej nižji od slovenskega povprečja. Navkljub nižjim vrednostim (v primerjavi z letom 2008) so vsa območja LAS (razen LAS Dolina Soče) zabeležila pozitiven selitveni prirast. Zaradi večjih možnosti za zaposlitev nekoliko odstopa območje LAS V objemu sonca, ki je sicer že tudi v letu 2008 zabeležilo največji selitveni prirast.

Preglednica 5: Regija Goriška - selitveni prirast.

območje	leto 2025	leto 2008
LAS V objemu sonca	4,6	6,8
LAS Dolina Soče	-1,9	-5,9
LAS S CILjem	0,3	2,6
LAS Vipavska dolina	0,0	2,7
skupaj Goriška	1,6	2,7
skupaj Slovenija	5,4	9,1

Vir: SiStat, Izbrani podatki po občinah, preračuni T. Cunder, 2025.

Slika 7: Regija Goriška - povprečni selitveni prirast prebivalstva (po občinah).

Selitveno dinamiko prebivalstva bolj nazorno prikazuje povprečni selitveni prirast na 1000 prebivalcev v daljšem časovnem obdobju. Za regijo Goriška je značilno, da so imele posamezne občine v časovnem obdobju 2008–2024 zelo različne vrednosti selitvenega prirasta. Negativen selitveni prirast so, z izjemo občine Šempeter – Vrtojba, zabeležile predvsem občine v severnem delu regije (Kanal in Cerkno) ter vse 3 občine v zgornjem Posočju (Bovec, Kobarid in Tolmin). Zmeren oziroma nizek selitveni prirast je značilen za občine v osrednjem delu regije, izrazito visok pa za občini Vipava in Logatec.

Zaposlenost v kmetijstvu

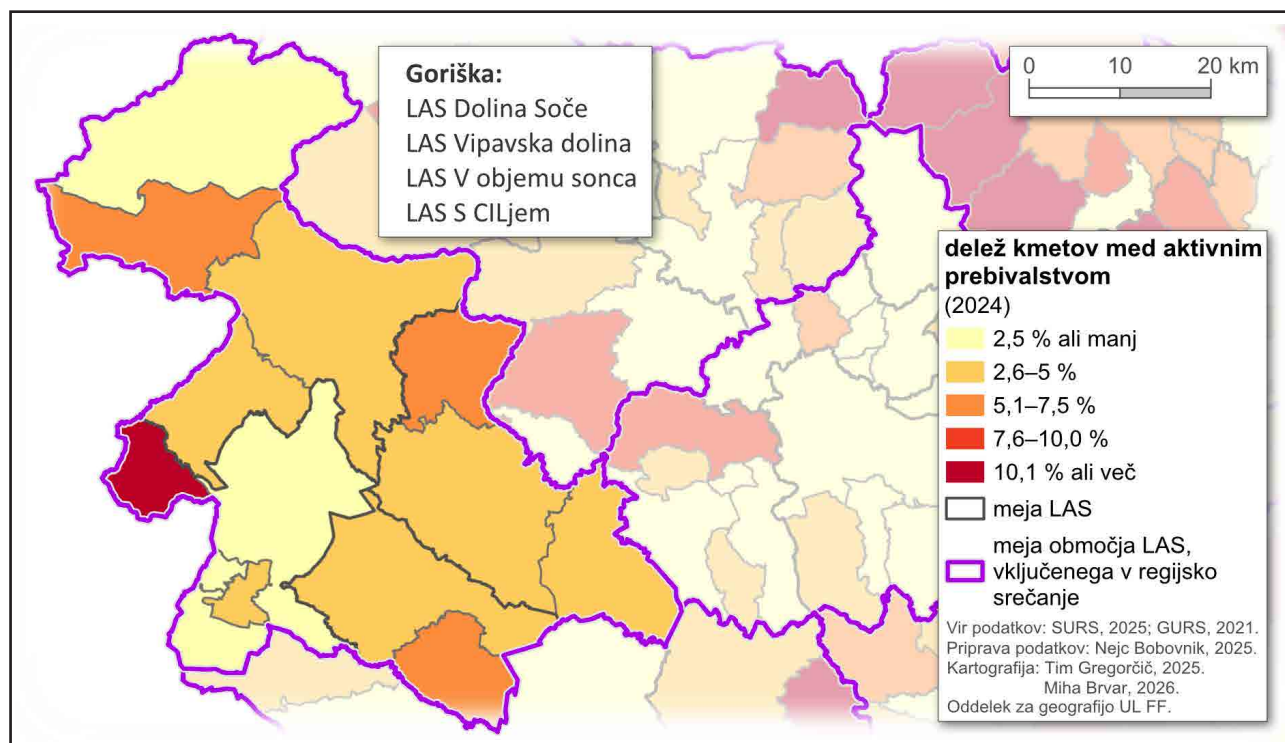
Tako kot v drugih evropskih državah se tudi v Sloveniji razmeroma hitro zmanjšujeta število in delež kmetov v zaposlitveni strukturi prebivalstva. Na upad vplivajo tako strukturne spremembe na področju kmetijstva kot tudi splošne družbenogospodarske spremembe in razvojni trendi na podeželju. V primerjavi s slovenskim povprečjem, kjer se je delež kmetov v primerjavi s celotnim aktivnim prebivalstvom v obdobju 2008–2025 skoraj prepolovil, je bil upad na območju regije Goriška, ki ima sicer nekoliko višji delež kmetov, v istem obdobju precej manjši. Z vidika območij, ki jih pokrivajo posamezne LAS, ima sicer najvišji delež kmetov LAS Dolina Soče, najnižjega pa, pričakovano, LAS V objemu sonca.

Preglednica 6: Regija Goriška – delež kmetov v primerjavi s celotnim delovno aktivnim prebivalstvom (%).

območje	leto 2025	leto 2008	indeks 2025/2008
LAS V objemu sonca	2,3	2,6	89,4
LAS Dolina Soče	3,9	7,1	54,9
LAS S CILjem	3,5	4,3	79,8
LAS Vipavska dolina	3,2	3,6	89,4
skupaj Goriška	2,9	3,8	78,0
skupaj Slovenija	2,0	3,8	52,6

Vir: SiStat, Izbrani podatki po občinah, preračuni T. Cunder, 2025.

Slika 8: Regija Goriška - delež kmetov med aktivnim prebivalstvom (po občinah).

Kot je razvidno iz priloženega kartografskega prikaza je na ravni posameznih občin delež zaposlenih v kmetijstvu še bolj raznolik. Značilna je velika bipolarnost med osrednjim delom regije (kjer je delež kmetov praviloma pod 2 %) in robnimi deli regije. Med občinami z nadpovprečnim deležem kmetov izstopa občina Brda, sledijo pa ji občine Kobarid, Cerkno in Vipava. Med vsemi občinami beleži najnižji delež zaposlenosti v kmetijstvu občina Šempeter - Vrtojba (0,3 %).

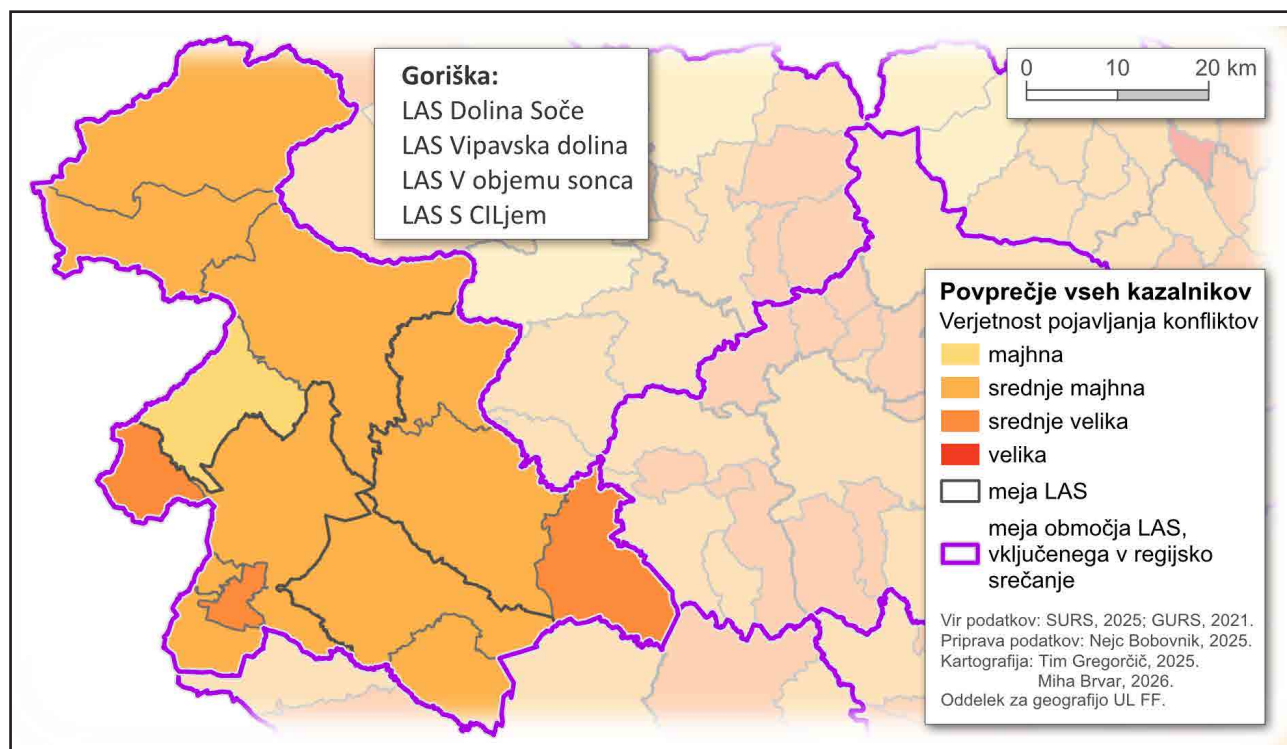
Konflikti na podeželju

Tudi na območju regije Goriška se, podobno kot v preostali Sloveniji, razmeroma hitro spreminja splošen družbeni odnos do podeželja. Z vrednostnega vidika ta območja postajajo vse bolj privlačen, aktiven in razvojno naravnan prostor, pri čemer se izrazito povečuje zanimanje za razvojne danosti, ki jih nudi podeželje. To še posebej velja za področji bivanja in rekreacije, pa tudi

drugih družbenih in ekonomskih dejavnosti. Poleg pozitivnih učinkov, ki jih ta sprememba vrednot prinaša v podeželski prostor, zaznavamo tudi niz negativnih učinkov. Med najbolj očitne vsekakor spadajo različni konflikti na prostorskem, socialnem, okoljskem in gospodarskem področju.

Na podlagi spremljanja in vrednotenja 12 različnih kazalnikov (demografskih, družbeno gospodarskih, prostorskih) je razvidno, da je na območju regije Goriška v povprečju mogoče pričakovati srednje nizko verjetnost pojavljanja konfliktov. V občinah z izrazito slabo prebivalstveno strukturo (Kanal) je ta verjetnost celo zelo majhna. Med preostalimi občinami pa so tudi tri take, kjer je zaradi različnih družbenogospodarskih in prostorskih dejavnikov verjetnost pojavljanja konfliktov večja oziroma srednje velika (Brda, Renče – Vogrsko in Logatec).

Slika 9: Regija Goriška - verjetnost pojavljanja konfliktov na podeželju (po občinah).

Rezultati regijskega srečanja

META PAJER

Severna Primorska (Goriška) razvojna regija leži na zahodnem delu Slovenije. Zanja so značilni velika geografska raznolikost, razpršena poselitev ter izrazite razlike med posameznimi podeželskimi območji. Regija povezuje območja Zgornjega Posočja, Idrijsko-Cerkljanskega, Vipavske doline ter širšega območja Nove Gorice. Raznolike naravne danosti, podeželska naselja, kmetijska krajina in bližina državne meje pomembno zaznamujejo razvojne možnosti območja. Območje ima pomemben razvojni potencial, ki temelji predvsem na naravnih danostih, dejavnih lokalnih skupnostih in aktivnih pobudah prebivalcev. Hkrati se posamezni deli regije srečujejo z vrsto med seboj povezanih izzivov, ki vplivajo na kakovost življenja in dolgoročno vitalnost podeželskih območij. Med njimi so dostopnost osnovnih storitev in infrastrukture, stanovanjska problematika in odhajanje mladih, slabša prometna povezanost, demografske spremembe, gospodarski pritiski na kmetije, konflikti med različnimi uporabniki podeželskega prostora ter izzivi razvoja turizma. Posebej pomembno vprašanje je, kako obstoječe naravne in družbene potencialne povezati z učinkovitejšim sodelovanjem med lokalnimi skupnostmi, razvojnimi institucijami, gospodarstvom in prebivalci.

Na območju Goriške je regijsko srečanje potekalo 19. 11.2025 v Novi Gorici. V srečanje je bilo vključeno območje štirih lokalnih akcijskih skupin: **LAS Dolina Soče, LAS s CILjem, LAS Vipavska dolina in LAS V objemu sonca.**

Dogodka se je udeležilo 56 udeležencev. Največ je bilo predstavnikov javnega sektorja, najmanj civilnega.

Preglednica 1: Razdelitve udeležencev po sektorjih

Sektor	Število udeležencev/delež
Gospodarski	15 / 27 %
Civilni	12 / 21 %
Javni	30 / 54 %

Izhajajoč iz potreb in izzivov podeželskih območij Goriške so bile v okviru regijskega srečanja izvedene štiri tematske delavnice: **Storitve na podeželju, Stanovanjska problematika na podeželju, Konflikti na podeželju ter Turizem na podeželju.**

Preglednica 2: Udeleženci po delavnicah

Ime delavnice	Število udeležencev/delež
Storitve na podežlju	16 / 29,63 %
Stanovanjska problematika na podežlju	11 / 20,37 %
Konflikti na podežlju	9 / 16,67 %
Turizem na podežlju	18 / 33,33 %

Izbrane tematike odražajo večplastnost razvoja goriškega podeželja. Dostopnost storitev neposredno vpliva na kakovost življenja in možnosti za ohranjanje prebivalstva na podežlju, stanovanjska problematika je tesno povezana z možnostmi mladih za samostojno življenje in ostajanje v lokalnem okolju, konflikti odpirajo vprašanja usklajevanja različnih interesov pri rabi in razvoju podeželskega prostora, turizem pa predstavlja pomembno razvojno priložnost, ki zahteva sodelovanje, ustrezne kadre in dolgoročno načrtovanje.

Ugotovitve in potek regijskega srečanja

Po uvodnem pozdravu je **Tomaž Cunder** udeležencem predstavil prebivalstvene in socialne spremembe na podežlju na Goriškem, in sicer na območju lokalnih akcijskih skupin (LAS), vključenih v regijsko srečanje, ter s tem podal izhodišče za nadaljnje vsebinsko delo. Regijsko srečanje je temeljilo na aktivnem vključevanju udeležencev iz različnih okolij, da bi pridobili čim boljši vpogled v stanje, potrebe, izzive in priložnosti podeželja v regiji. Udeleženci so skozi skupinsko delo prispevali svoje izkušnje in poznavanje lokalnega okolja ter oblikovali predloge za prihodnji razvoj goriškega podeželja. Udeleženci so bili razdeljeni v štiri skupine glede na izbrana tematska področja: **Turizem na podežlju, Storitve na podežlju, Stanovanjska problematika na podežlju in Konflikti na podežlju**. Kot metoda skupinskega dela je bila uporabljena metoda svetovne kavarne, ki je omogočila strukturirano izmenjavo pogledov, izkušenj in predlogov med udeleženci. Delo v skupinah so usmerjali moderatorji, strokovno podporo pri razpravah pa so zagotavljali raziskovalci oziroma strokovnjaki za posamezna tematska področja:

- **Marko Koščak**, Fakulteta za turizem Univerze v Mariboru – delavnica *Turizem na podežlju*;
- **Pina Klara Petrović Jesenovec**, Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani – delavnica *Storitve na podežlju*;
- **dr. Boštjan Kerbler**, Urbanistični inštitut Republike Slovenije – delavnica *Stanovanjska problematika na podežlju*;
- **Andrej Udovč**, Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani – delavnica *Konflikti na podežlju*.

Razprava v posameznih skupinah je bila usmerjena v prepoznavanje ključnih **izzivov**, iskanje možnih **rešitev**, izmenjavo **dobrih in slabih praks** ter oblikovanje konkretnih **predlogov ukrepov**. Posebna pozornost je bila namenjena izkušnjam udeležencev in njihovemu poznavanju razmer na terenu, saj je bil namen srečanja poleg prepoznavanja ključnih problemov tudi oblikovanje predlogov, ki izhajajo iz dejanskih potreb podeželskih skupnosti. Ključne ugotovitve, poudarki in predlogi udeležencev so bili med skupinskim delom sproti zapisani, ob zaključku delavnic pa predstavljeni vsem udeležencem srečanja. Po dogodku so bile zbrane vsebine posameznih

delavnic strnjene in sistematizirane v štiri vsebinske sklope: izzivi, rešitve, dobre in slabe prakse ter predlogi ukrepov. Tako zbrani rezultati odražajo predvsem poglede, izkušnje in predloge udeležencev ter njihov pogled na dejanske razmere, potrebe in razvojne možnosti goriškega podeželja.

Za čim bolj pregleden prikaz rezultatov so ključne ugotovitve posameznih tematskih delavnic v nadaljevanju predstavljene v obliki **štirih infografik**.

Neuskklajena zakonodaja in konfliktli interesov.

Šibka vključenost lokalne skupnosti v odločanje.

Upad družbene povezanosti in angažiranosti prebivalcev.

Gospodarska ranljivost in nekonkurenčnost manjših kmetij.

Pomanjkljivo upravljanje naravnih virov in prostora.

Premalo konkretnih razvojnih projektov.

Depopulacija ter izzivi vključevanja novih prebivalcev.

Konflikti na podeželju

Okrepljen zakonodajni okvir, saj pogosto neurejena pravila in neuskklajene politike povzročajo neučinkovitost ter vodijo v konflikte; ključno je horizontalno financiranje in preizkušanje novih rešitev.

Večja vključenost lokalne skupnosti: močna komunikacija med institucijami ter lokalnimi akterji, ki bi vodila v povečanje zaupanja institucijam; rešitve: participativno načrtovanje, posvetovalne skupine, terenski mediatorji, bolj strukturirano obveščanje (tudi na ravni LAS).

Močnejša družbena povezanost in večja aktivacija prebivalcev: podpora lokalnih pobudnikov, krepitev prostovoljstva, razvoj skupnostnih centrov, spodbujanje medgeneracijskega sodelovanja.

Gospodarska prožnost kmetij in diverzifikacija podeželskega gospodarstva: predvsem majhne (ali gorske) kmetije se soočajo s tržnimi omejitvami in visokimi tveganji; vzpostavitev kratkih dobavnih verig, razvoj lokalnih predelovalnih obratov, stabilne odkupne pogodbe, davčne olajšave ter spodbujanje novih dopolnilnih dejavnosti.

Trajnostno upravljanje z naravnimi viri in infrastrukturo na ravni celotnega podeželja: pobude za npr. prijavo škode divjadi, preusmeritev tovornega prometa z gozdnih in lokalnih cest.

Usmerjene in učinkovite razvojne spodbude s ciljno usmerjenimi, merljivimi in povezanimi cilji in s konkretnimi rezultati: prednost naj imajo projekti z vidnimi učinki, poenostavljeni administrativni postopki, boljše povezovanje občinskih, državnih in LAS sredstev.

Celovit pristop za privabljanje novih prebivalcev: subvencije za obnovo objektov, spodbude za mlade družine, izboljšanje osnovne infrastrukture, razvoj storitev, ki omogočajo sodobne oblike dela itd.

Vloga lokalnih aktivistov, ki v skupnosti delujejo kot generatorji razvoja.

Sodelovanje Lokalnih akcijskih skupin (LAS) z občinami, zlasti na področju usklajevanja financiranja in komunikacije (so pa možne dodatne izboljšave).

Celovita podeželska politika: letno planiranje naročil kmetom, ki zagotavlja večjo stabilnost in boljše možnosti za načrtovanje/organizacijo (primer iz Avstrije).

Sodelovanje Lokalnih akcijskih skupin (LAS) z občinami, zlasti na področju usklajevanja financiranja in komunikacije (so pa možne dodatne izboljšave): uspešni, vidni projekti.

DRŽAVNA RAVEN

Uveljaviti urejene postopke prijave škode zaradi divjadi in učinkovito upravljanje z gozdom; uvedba zakona o skupnih javnih storitvah, ki jih lahko izvajajo kmetje (npr. zimsko pluženje).

Organizirati letne dogovore o odkupu pridelkov in uvedene kvote za slovenske pridelovalce; vzpostaviti medresorsko strateško politiko s posebni režimi za gorske in majhne kmetije (nižji kriteriji, večja podpora); vzpostavitev letnih in večletnih pogodb za odkup ter ukrepi za znižanje trošarin ali vračilo za kmete na odročnih območjih; pripraviti nacionalno strategijo za obnovo regionalnih predelovalnic, podpora združnim oblikam predelave.

Uvesti horizontalno financiranje, kjer lahko občine kombinirajo sredstva iz več virov.

Vzpostaviti nacionalni program za razvoj javnega prevoza na podeželju.

OBČINSKA/REGIONALNA RAVEN

Krepiti lokalne skupnosti in sodelovanje s podporo lokalnim ponudnikom in rednimi terenskimi srečanji (ustanovitev participativnih odborov) pri vseh razvojnih projektih.

Urediti skupne prostore v vaseh z namenom (medgeneracijskega) druženja.

Okrepiti skupno predelavo.

Urediti prometne omejitve za težki tovor na lokalnih cestah ter investicije v sanacij.

Zagotavljati podporo vidnim, otipljivim (infrastrukturnih projektov) s strani občine in LAS; okrepiti vlogo LAS kot moderatorja (ne le financerja) in povezovalca skupnosti (evalvacija stanja).

Zagotoviti subvencije za prenavo praznih objektov in uvesti učinkovite spodbude za nove prebivalce.

Neusklajena zakonodaja in šibke politike.

Pomanjkljivo upravljanje naravnih virov.

Depopulacija in priseljevanje.

Pomanjkanje konkretnih projektov.

Pomanjkljivo vključevanje lokalne skupnosti.

Gospodarski pritiski na kmetije.

Slabšanje družbene povezanosti.

Stanovanjska problematika na podeželju

Boljše možnosti za delo na daljavo, več lokalnih delovnih mest za mlade, boljša digitalna povezanost, coworking prostori in razvoj lokalnih delovnih mest, ki mladim omogočajo ostati v regiji.

Prednostna najemna stanovanja za mlade: javni stanovanjski programi pospešujejo osamosvojitve in blažijo visoke stroške bivanja.

Subvencionirane najemnine in neprofitna stanovanja: večja dostopnost stanovanj zmanjšuje pritisk na mlade in spodbuja njihovo vračanje.

Aktivirane prazne nepremičnine: spodbude za prenovu in davčni ukrepi povečujejo ponudbo stanovanjskih enot.

Večja izkoriščenost obstoječih stavb: poenostavljena preureditev velikih hiš omogoča več stanovanjskih enot.

Dostopnejše storitve na podeželju: mobilne storitve in boljša digitalna infrastruktura izboljšujejo kakovost bivanja.

Organizirani skupni prevozi: dopolnjujejo javni prevoz ter zmanjšujejo odvisnost od osebnih vozil.

Medgeneracijsko sobivanje: povezovanje starejših in mladih hkrati zmanjšuje osamljenost in stanovanjsko stisko.

Občinski ali državni periodični razpisi javnega stanovanjskega sklada za dodelitev najemnih stanovanj, pri čemer so mladi pogosto ena izmed prioriteten skupin. Rezultat je v večji dostopnosti najemnih stanovanj za mlade, ki se ne odselijo iz regije. S tem teče tudi proces postopne spremembe odnosa do najemnega bivanja.

Občina Ajdovščina mladim gospodinjstvom, ki prenavljajo starejše stanovanjske enote, delno refundira obrestne mere pri najemu stanovanjskega kredita. Občinski razpis spodbuja obnovo praznih ali dotrajanih hiš, dviga bivalno kakovost in zanimanje mladih za bivanje na podeželju.

V nekaterih krajevnih skupnostih se krajani in starši že organizirajo v sistem skupnih prevozov. Ta omogoča redne vožnje otrok na treninge, krožke in druge dejavnosti. Dostopnost za otroke iz oddaljenih vasi je tako boljša, znižajo se stroški gospodinjstev, zmanjšujejo se posamezne individualne vožnje.

DRŽAVNA RAVEN

Zaščita najemodajalcev pri neplačnikih: Učinkovitejši in hitrejši postopki zaščite lastnikov bi zmanjšali tveganja pri oddajanju stanovanj in povečali ponudbo najemnih enot.

Davčne spodbude za oddajanje stanovanj: Znižanje davčne obremenitve ali uvedba olajšav za dolgoročne najeme bi spodbudila lastnike k oddajanju stanovanj, zlasti mladim.

Prenova in aktivacija praznih hiš: vzpostaviti partnerstva javnih skladov in zasebnih lastnikov ter finančne spodbude za prenovu, s čimer bi omogočili učinkovitejšo rabo praznih objektov za mlade družine in ključne poklice.

Nepremičninski davek kot razvojno orodje: zagotoviti pravičnejši davek na prazne nepremičnine, ki bi spodbujal njihovo uporabo, hkrati pa občinam zagotavljal dodaten vir prihodkov.

Prenos dobrih praks in znanja: vzpostavitev platforme za izmenjavo uspešnih stanovanjskih modelov bi pospešila uvajanje učinkovitih rešitev in zmanjšala razvojna tveganja.

OBČINSKA/REGIONALNA RAVEN

Občine naj v partnerstvu z zasebnimi lastniki razvijajo modele za obnovo praznih hiš ter jih nato oddajajo kot najemna stanovanja za mlade, družine ali javne institucije (socialne službe, učitelje, zdravstvene delavce). Model omogoča aktivacijo velikega števila neizkoriščenih objektov in zmanjšuje finančno tveganje tako za lastnike kot občine.

Občine naj zagotovijo finančne spodbude za prenovu dotrajanih ali praznih stanovanjskih hiš, zlasti za mlade družine, ki želijo ostati v lokalnem okolju. Star in energetska potrošnja stanovanjski fond bi postal mobilizirana dotrajana dediščina.

Občine in razvojne agencije naj vzpostavijo redno platformo (letni posvet, digitalni repozitorij, spletni atlas) s prikazi uspešnih stanovanjskih modelov in rešitev iz slovenskih regij ter evropskega podeželja. Prenos znanja omogoča hitrejšo implementacijo učinkovitih rešitev in zmanjšuje tveganja pri načrtovanju novih modelov.

Pomanjkanje obrtniških dejavnosti: primanjkuje lokalnih obrti, ki bi ustvarjale delovna mesta in spodbujale krožno gospodarstvo.

Dostava na dom za starejše: omejen dostop do dostave osnovnih izdelkov, zdravil in drugih storitev.

Skupni prevozi krajanov in otrok: neenakomerno organizirani prevozi omejujejo mobilnost in dostop do dejavnosti.

Pomanjkljiva razsvetljava: nezadostna osvetlitev zmanjšuje varnost v podeželskih naseljih.

Težave z zdravstveno oskrbo: razpršena poselitev otežuje dostop do zdravstvenih in specialističnih storitev.

Neenakomerna gostinska ponudba: kakovost in dostopnost gostinskih storitev se med naselji močno razlikujeta.

Storitve na podeželju

Delujoč sistem e-naročanja prevozov.

Prevozi na klic: Prostofer za starejše (dobro deluje, cenovno ugoden, aktivacija prostovoljcev).

Organizirani prevozi otrok na dejavnosti (3 posoške občine in JZ TNP; kombi Toyota GO).

Izvajanje dislociranega predšolskega in osnovnošolskega izobraževanja.

Možnosti dostopa do rekreacijske infrastrukture ali za rekreacijo na prostem.

DRŽAVNA RAVEN

Spodbujati samozaposlitev in življenja na podeželju (davčne ugodnosti in finančne spodbude): MF, MDDSZ; lahko kratkoročno najdejo rešitev.

Zgotavljati finančno podporo (ali ugodnosti na davčnem področju, najemna stanovanja, za podjetja s področja ponovne uporabe oz. zagotavljanja družbene blaginje) za izvajanje storitev/deficitarnih poklicev na podeželju; povezovanje lokalne skupnosti in MDDSZ; kratkoročno.

Spodbujati družbeno odgovornost; družina, lokalna skupnost, vzgojno-izobraževalne ustanove, država; srednjeročno.

Optimizirati administrativne postopke: nujno povezati obstoječe baze podatkov; nacionalni organi; trajno.

OBČINSKA/REGIONALNA RAVEN

Urediti infrastrukturo za različne dejavnosti (projektor, tabla, multifunkcijske naprave - podjetništvo: ureditev coworking prostorov za samozaposlene); lokalne skupnosti (različni viri financiranja), kratkoročno.

Urediti prostore za izvajanje različnih storitev (pisarniška oprema - za delavnice, sestanke, usposabljanje, druženje, iskanje in izmenjavo idej, za različne aktivnosti); lokalne skupnosti (različni viri financiranja); trajno.

Okrepiti medgeneracijsko sodelovanje (npr. počitniško varstvo otrok, skrb za ranljive skupine); lokalne skupnosti, DSO, MDDSZ; srednjeročno.

Organiziranost turizma in krepitev sodelovanja.

Kadrovska stiska in razvoj kompetenc za trajnostni in butični turizem prihodnosti.

Sezonskost in odvisnost od vremenskih pogojev.

Turizem na podeželju

Delavnice in srečanja v regiji, informiranje (študijske ture, dnevi odprtih vrat), ambasadorstvo med destinacijami, skupen portal, regijski koordinator, skupna strategija, nova ureditev J-Z partnerstva (povečati interes sodelovanja).

Večje zavedanje, da je delo vrednota; prilagoditev programov na OŠ (turistični krožki, predmeti), ustrezne medijske oddaje (podeželje-kmetijstvo-turizem), bolj povezovane različne institucije, boljša komunikacija in sodelovanje med deležniki (TIC-i), zakonodaja (vključevanje aktivnih upokojencev v sezonska dela) in finančne obremenitve (zahtevne za male ponudnike).

Zimski premor za ponudnike, zagotovljene pokrite vodne površine in spa ponudbe, boljša komunikacija in sodelovanje med deležniki (TIC-i), poudarek na storitvah in produktih za neugodne vremenske razmere (interaktivni muzeji, enogastronomska ponudba), čezmejnost (podaljšanje sezone, EPK GO2025).

POPRI (dobitnik priznanja):
izvaja ga Primorski tehnološki park,
gre za tekmovanje v podjetniških idejah mladih.

Čezmejnost: GO!2025;
od drugod: interaktivni muzej in
knjižnica Ljubno ob Savinji, LAS ZSŠD
(ribiči, deževno vreme, za ostale člane družine).

DRŽAVNA RAVEN

Prilagoditi programe (obvezne in izbirne)
na osnovnih šolah za dvig in promocijo poklicev,
povezanih s turizmom.

Urediti zakonodajo za sezonske delavce ter
zmanjšati finančne obremenitve manjših ponudnikov,
prilagoditi nove razpise (razvoj posebnih ponudb, povezanih
s podnebnimi spremembami; poudarek na sezoni).

OBČINSKA/REGIONALNA RAVEN

Pripraviti skupno regijsko strategijo in regijski
akcijski načrt, skupen portal za celotno regijo,
ki bi bil uporabnikom prijazen na regijski ravni,
okrepiti povezovanje med deležniki: vsaj eno srečanje na
leto za področje turizma, imenovati regijskega koordinatorja
(boljša komunikacija med TIC-i).

Omogočiti štipendije za poklice,
povezane s turizmom (občine, regija).

Podaljšati sezono s sodelovanjem s
sosednjimi regijami in državami.

Primeri z goriškega podeželja so predstavljeni tudi v spletnem brskalniku: primere smo pripravile lokalne akcijske skupine, vsebinsko in tehnično so brskalnik uredili sodelavci Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Bogato gradivo je bilo v digitalni obliki na voljo udeležencem 6. Slovenskega podeželskega parlamenta.

Povezava na izmenjevalnico idej in rešitev:

<https://www.arcgis.com/apps/dashboards/43c33e8e8cod401e8c9b32ed0g132a5a>

Kakšno je Goriško podeželje?

Med udeleženci je bila izvedena tudi anketa. Udeleženci so kot največje prednosti podeželskih območij Goriške izpostavili predvsem **naravo in naravne danosti**, ugodno lego območja ter mirno življenjsko okolje. Med dejavniki, ki pomembno vplivajo na kakovost življenja, so posebej poudarili **klimo in dostopnost storitev**.

Mentimeter

Z dvema besedama opišite: **Kaj je največja prednost podeželja v vašem območju?**

34

Mentimeter

Z eno besedo opišite: **Kaj najbolj vpliva na kakovost življenja na podeželju v vašem območju?**

31

Pomemben del odgovorov se je nanašal tudi na vlogo lokalnih akcijskih skupin in programov LEADER/CLLD. Udeleženci so jih povezovali predvsem z razvojem podeželja, sodelovanjem, podporo lokalnim pobudam in povezovanjem različnih deležnikov. Hkrati so izrazili potrebo po večji prisotnosti na terenu in neposrednejšem stiku z lokalnimi skupnostmi, organizaciji delavnic ter poenostavitvi postopkov in zmanjšanju birokracije.

Rezultati ankete se tako vsebinsko povezujejo z ugotovitvami tematskih delavnic. Goriško podeželje udeleženci prepoznavajo kot prostor z velikim razvojnim potencialom, ki izhaja iz naravnih danosti, kakovosti okolja, lokalnih skupnosti in obstoječih pobud. Za njegovo učinkovitejše izkoriščanje pa so potrebni boljše povezovanje, okrepljeno sodelovanje med deležniki, učinkovitejša koordinacija na regijski ravni ter ustrezno zakonodajno in finančno okolje.

Regionalno srečanje je potrdilo, da ima podeželje velik razvojni potencial, ki temelji na naravnih danostih, skupnosti in lokalnih pobudah, vendar je za njegovo uresničitev nujno okrepiti sodelovanje med deležniki, izboljšati koordinacijo na regijski ravni ter zagotoviti podporno zakonodajno in finančno okolje. Udeleženci so izpostavili potrebo po večji prisotnosti na terenu, praktičnih delavnicah, poenostavitvi birokracije in preglednejšem delovanju programov LEADER/CLLD. Ključ do trajnostnega razvoja podeželja ostaja povezovanje, vključevanje skupnosti in izvajanje konkretnih, vidnih projektov z merljivimi učinki.

»Dobro delujoče storitve potrebujejo dobro organizacijo, sodelovanje in financiranje. Sama finančna sredstva brez prvih dveh dejavnikov ne zadostujejo.«

»Trajnostno upravljanje naravnih virov in celostno načrtovanje infrastrukture na podeželju.«

»Prednost naj imajo projekti z vidnimi učinki, poenostavljeni administrativni postopki in boljše povezovanje občinskih, državnih in LAS sredstev.«

»Med ključnimi ukrepi so vzpostavljanje kratkih dobavnih verig, spodbujanje razvoja lokalnih predelovalnih obratov, vzpostavitev stabilnih odkupnih pogodb, uvedba davčnih olajšav ter spodbujanje novih dopolnilnih dejavnosti.«

»Ali se sploh zavedamo pomena kakovostnih storitev? Verjetno ne. Zakaj je tako?«

»Mislim, da moramo razmišljati zunaj ustaljenih okvirjev in razmišljati, kako storitve vpeljati ali izboljšati.«

**DRUŠTVO ZA RAZVOJ
SLOVENSKEGA PODEŽELJA**

Društvo za razvoj slovenskega podeželja

info@drustvo-podezelje.si

Dol pri Ljubljani 18, 1262 Dol pri Ljubljani, Slovenija

LAS Dolina Soče

Vodilni partner: RRA Posoški razvojni center

las@prc.si

LAS Vipavska dolina
LOKALNA AKCIJSKA SKUPINA

LAS Vipavska dolina

Vodilni partner: RRA ROD Ajdovščina

info@las-vipavskadolina.si

LAS v objemu sonca

Vodilni partner: RRA Severne
Primorske d.o.o. Nova Gorica

las-vobjemusonca@rra-sp.si

LAS s CILjem

Vodilni partner: Idrijsko-Cerkljanska
razvojna agencija d.o.o. Idrija

info@las-sciljem.si

**REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO**